

KANSALLISKIELIVERKOSTO

NATIONALSPRÅKSNÄTVERKET

Pöytäkirja

Protokoll

20.3.2023

Valtioneuvoston kansalliskieliverkoston kokous

Statsrådets nationalspråksnätverks möte

Aika / Tid 26.1.2023 klo/kl. 13.00–14.30

Paikka / Plats Oikeusministeriö (Eteläesplanadi 10) ja Teams

Osallistujat / Deltagare

Kokouksen puheenjohtaja: Johanna Suurpää, puheenjohtaja, OM

Jäsenet/varajäsenet:

Corinna Tammenmaa, varapuheenjohtaja, OM

Mikael Åkermarck, varsinainen jäsen, LVM

Pekka Väisänen, varsinainen jäsen, MMM

Anna Mikander, varsinainen jäsen, OKM (klo 14:06 alkaen)

Ilkka Ojala, varsinainen jäsen, PLM

Ida Hakanen, varsinainen jäsen, STM

Marianna Kellokoski, varsinainen jäsen, SM

Mervi Liukkonen, varsinainen jäsen, TEM

Päivi Rotola-Pukkila, varsinainen jäsen, UM

Susanna Saari, varsinainen jäsen, VNK

Markku Mölläri, varsinainen jäsen, VM

Henna Birkman, varsinainen jäsen, YM (klo 14:04 saakka)

Minna Harmanen, varsinainen jäsen, OPH

Matti Räsänen, varsinainen jäsen, Kotus (suomen kieli)

Charlotta af Hällström-Reijonen, varsinainen jäsen, Kotus (ruotsin kieli)

Mattias Lindroth, varsinainen jäsen, Kuntaliitto

Muut:

Christina Gestrin, Folktinget

Julianna Järvi, OM

Pamela Sarasmo, OM

Sihteeri:

Jasmiina Jokinen, OM

Asialista / Dagordning

1 Kokouksen avaus / Mötets öppnande

Puheenjohtaja avasi kokouksen klo. 13:14.

2 Kokouksen asialista / Mötets dagordning

Hyväksyttiin kokouksen asialista. Puheenjohtaja totesi, että kansalliskieliverkoston kokoonpano on muutettu. Esimerkiksi sosiaali- ja terveystieteiden edustaa verkostossa uusi varsinainen jäsen, Ida Hakanen.

3 Edellisen kokouksen pöytäkirjan hyväksyminen / Godkännande av protokollet för förra mötet

Hyväksyttiin edellisen kokouksen pöytäkirja.

4 Kansalliskielistrategian toimeenpano ja seuranta / Uppföljning av verkställandet av nationalspråksstrategin

Ministeriöt kertoivat kansalliskielistrategian hankkeiden etenemisestä hyödyntäen ennen kokousta jaettua seurantataulukkoa. Osa jäsenistä oli toimittanut tietoja kirjallisesti jo etukäteen.

Julianna Järvi (OM) kertoi oikeusministeriössä teetetyistä selvityksistä koskien valtion henkilöstön kielitaitoa. Selvityksistä ollaan valmistelemassa policy brief- artikkelia. Eri ministeriöiden hallinnonalojen sekä eri viranomaisten välillä on suuriakin eroja erityisesti ruotsin kielen taidossa. Keskusteltiin selvityksissä tehdyistä havainnoista.

Corinna Tammenmaa (OM) kertoi suomen kielen selvityshenkilöstä. Oikeusministeriö on viime syksynä asettanut suomen kielen selvityshenkilöksi suomen kielen professori Tiina Onikki-Rantajääskön Helsingin yliopistosta. Selvityshenkilön tehtävä koskee suomen kielen asemaa eri puolilla yhteiskuntaa. Selvityshenkilön tehtävänä on antaa ehdotuksia politiikkatoimiksi koskien suomen kieltä. Ohjausryhmä on asetettu tukemaan selvityshenkilön työtä. Asia on ajankohtainen, ja vireillä on yhteensä kolme selvityshanketta samasta aihepiiristä: suomen

kielen selvityshenkilön lisäksi englannin asemaa koskeva VN TEAS- selvityshanke sekä opetus- ja kulttuuriministeriön asettama selvityshenkilö. Jasmiina Jokinen (OM) totesi, että on ajateltu, että suomen kielen selvityshenkilö voisi tulla esittäytymään verkostolle. Puheenjohtaja totesi, että aihe on ajankohtainen, ja että opetus- ja kulttuuriministeriön asettaman selvityshenkilön kanssa on tärkeää tehdä yhteistyötä.

Selkokielisyyteen liittyen Charlotta af Hällström-Reijonen (Kotus) totesi, että selkokielen parissa työskennellään koko ajan. Puheenjohtaja totesi, että Selkokeskus palkittiin hiljattain oikeusministeriön demokratiapalkinnolla.

Marianna Kellokoski (SM) kertoi, että poliisiammattikorkeakoulu laati viime vuonna suunnitelman kansalliskielistrategian toteuttamisesta poliisissa. Sen myötä ruotsinkielistä täydennyskoulutusta lisättiin. Sisäministeriössä on tehostettu henkilöstön kielitaidon selvittämistä osana tulos- ja kehityskeskusteluja. Osaava- järjestelmään on tehty osio, jossa jokaisen tulee arvioida toisen kotimaisen kielen osaamista tasolla 1-5. Tasoista on kirjalliset kuvaukset. Tuloksia käsitellään kun keskustelut on käyty. Lisäksi sisäministeriö on viime vuoden aikana tehnyt selkokieliä materiaaleja. Tarkempia tietoja toimitetaan kirjallisesti kokouksen jälkeen.

Mattias Lindroth (Kuntaliitto) kommentoi, että on järkevää aloittaa pilottihanke tavoitteen 1.3 alla vasta nyt, kun hyvinvointialueet on perustettu.

Ida Hakanen (STM) kertoi, että Kuntaliiton ja Folktingetin valmisteleva opas kielellisten oikeuksien turvaamisesta hyvinvointialueiden palveluissa on liittynyt erityisesti sote-uudistuksen valmisteluvaiheeseen, mutta on edelleen ajankohtainen kaksikielisten hyvinvointialueiden yhteistyösopimusten osalta.

Mervi Liukkonen (TEM) kertoi toimittaneensa etukäteen kirjallisia huomioita. Kotouttamisen kokonaisuudistusta koskeva hallituksen esitys on annettu eduskunnalle lokakuussa 2022. Kotoutumislain kokonaisuudistuksessa huomioidaan läpileikkaavasti kotoutuminen myös ruotsin kielellä.

Päivi Rotola-Pukkila (UM) kertoi päämäärään 1.4 liittyen, että kaikki ulkoministeriön ulkoinen viestintä, kuten esimerkiksi verkkosivut, tapahtuu molemmilla kansalliskielillä. Myös lausuntonenettelyssä kiinnitetään huomiota ruotsin kieleen, ja esimerkiksi eri elinten päätelmiä julkaistaan laajalla jakelulla myös ruotsiksi. Ruotsin kielen täydennyskoulutus on ajankohtainen kysymys.

Susanna Saari (VNK) kertoi, että valtioneuvoston kanslia johtaa valtioneuvoston hr-asioiden ryhmää, jossa kaikki ministeriöt ovat mukana. Marraskuussa ryhmässä käsiteltiin kansalliskielistrategiaa ja pyydettiin ministeriöitä kertomaan ideoista ruotsin ja suomen kielen taidon edistämiseksi. Työ on toistaiseksi kesken. On keskusteltu muun muassa kielitaidon testauksesta jo rekrytointien yhteydessä sekä voisiko olla yhteisiä käytäntöjä esimerkiksi osaamisen arvioinnissa. Selkokieleeseen liittyen valtioneuvoston kanslian sisäisessä viestinnässä pyritään edistämään selkokieltä.

Markku Mölläri (VM) kertoi, että viime vuoden aikana päivitettiin VM:n henkilöstöstrategia. Muun muassa kielitaitovaatimuksiin ja virkamiesvaihtoon tullaan palaamaan vuoden aikana.

Internet-sivuilla on kiinnitetty huomiota saavutettavuuteen ja kotimaisiin kieliin. Lisäksi on kiinnitetty huomiota siihen, että virkamiehet tuntisivat eri Pohjoismaiden hallinnon toimintaa. On pohdittu uusia tapoja toteuttaa virkamiesvaihtoa.

Mattia Lindroth (Kuntaliitto) korosti digitalisaatioon liittyvien toimenpiteiden tärkeyttä. Olisi tärkeää kiinnittää mm. Digi- ja väestötietoviraston huomiota siihen, että palveluita kehitettäisiin yhtä aikaa suomen ja ruotsin kielellä. Mukaan voisi ottaa ruotsinkielisiä asiantuntijoita. Tähän voisi kiinnittää huomiota esimerkiksi tulosohjaustapaamisissa.

Keskusteltiin kielitaitovaatimuksista. Christina Getsrin (Folktinget) toi esiin, että esimerkiksi liian tiukat kielitaitovaatimukset voivat nostaa rimaa ruotsinkielisille työskennellä valtiolla. Joidenkin virkojen kohdalla voisi esimerkiksi miettiä, riittäisikö hyvä suomen kielen taito.

Corinna Tammenmaa (OM) kertoi, että OM:ssä on valmisteilla suositus kielitaitovaatimuksista. OM:n hallinnonalalla on käytössä erilaisia mukautettuja ja käänteisiä kielitaitovaatimuksia melko paljon. Kielitaitolain lähtökohtana on, että korkeakoulututkintoa edellyttävässä virassa tulisi osata suomen kieltä erinomaisesti. Jos virkaan ei edellytetä korkeakoulututkintoa, tällaista vaatimusta ei kielitaitolaista johdu. Kielitaitovaatimusten lisäksi on myös muita keinoja puuttua korkeaan kynnykseen hakeutua valtion palvelukseen.

Mattias Lindroth (Kuntaliitto) totesi, että kielisaarista on saatu hyviä kokemuksia, ja tälle työlle toivotaan jatkomahtollisuuksia. Kunnissa on ymmärretty asian tärkeys. Asian voisi huomioida ensi hallituskaudella.

Minna Harmanen (OPH) kertoi, että kansallinen lukutaito-ohjelma on käynnissä, ja sillä on rahoitusta ainakin tämän vuoden loppuun. Äidinkielenomaisen suomen ja ruotsin kielen opetus liittyy toisen kotimaisen kielen kehitysohjelmaan, jossa on tätä koskeva toimenpide. Lisäksi on kerätty kielitaitoisen opetuksen materiaalia. Lisätietoja toimitetaan kirjallisesti kokouksen jälkeen.

Puheenjohtaja totesi, että hankkeiden etenemisestä voi raportoida myös kokouksen jälkeen toimittamalla täydennyksiä seurantataulukon kansalliskieliverkoston sihteerille.

5 Kielipoliittisen ohjelman toimeenpano ja seuranta / Uppföljning av verkställandet av det språkpolitiska programmet

Pamela Sarasmo (OM) esitteli kielipoliittisen ohjelman hankkeiden etenemistä sitä koskevan seurantataulukon avulla.

Sarasmo kertoi, että OM:ssä on kartoitettu kiinnostuneita tutkijoita selvittämään perustuslain 17.3 §:n kielisäännöstä. Työ- ja tutkimussuunnitelmat on sen osalta pyydetty toimittamaan OM:lle helmikuussa. Lähitulevaisuudessa tarkastellaan myös muuta kielilainsäädäntöä. OKM:n etukäteen toimittamista toimenpidekirjauksista Sarasmo mainitsi muun ohella sen, että OKM on myöntänyt Kotukselle rahoituksen kielipoliittisen ohjelman toimeenpanoon koskien kielten elvytyksen edistämistä ja koordinoitua. Toteutukseen kuuluu erityisasiantuntijan palkkaaminen ja mm. kielipoliitikan foorumin perustaminen ja sen hallinnointi (ks. kielipoliittisen ohjelman

toimenpide 8.6). Kyseisen foorumin alle tullaan asettamaan valtioneuvostotason karjalan kielen asiantuntijatyöryhmä, jossa ministeriöistä edustettuina ainakin OKM ja OM.

Minna Harmanen (OPH) kertoi, että on asetettu työryhmä käsittelemään viittomakielistä oppimateriaalia. Opetus- ja kulttuuriministeriö ja Opetushallitus laativat muistiota muiden kuin kotoperäisten kielten edistämisestä.

Puheenjohtaja kertoi, että lapsiasiavaltuutetulta on tulossa julkaisuja koskien saamelais- ja romanilapsia.

Corinna Tammenmaa (OM) kertoi, että on käynnistetty kansalaisaloite koskien useamman kielen merkitsemistä väestötietojärjestelmään. Aiheesta ollaan tekemässä myös uutista.

Verkoston jäsenille lähetetään päivitetty seurantataulukko kokouksen jälkeen. Täydennyksiä taulukkoon otetaan mielellään vastaan myös kokouksen jälkeen.

6 Perustuslakivaliokunnan mietintö hallituksen kielikertomuksesta / Grundlagsutskottets betänkande om regeringens språkberättelse

Corinna Tammenmaa (OM) kertoi perustuslakivaliokunnan mietinnöstä. Hallituksen kielikertomus ja perustuslakivaliokunnan mietintö muodostavat tärkeän vuoropuhelun siitä, miten työtä kieliasioissa jatketaan. Kielikertomuksissa on siirrytty seuraamaan kielellisiä oikeuksia temaattisesti, mitä valiokunta on pitänyt hyvänä. Perustuslakivaliokunnan mietinnössään esittämät huomiot esimerkiksi digitaalisista palveluista sopivat hyvin yhteen kansalliskielistrategian kirjausten kanssa. Mietinnössä on myös runsaasti viittomakieltä koskevia kirjauksia.

Pamela Sarasmo (OM) kertoi viittomakieliä koskevista mietinnön kirjauksista. Erityisesti nostetaan esiin muun muassa tulkkaus sekä suuret hallinnolliset uudistukset kuten sote, joissa tulisi huolehtia viittomakielisten oikeuksien toteutumisesta. Lisäksi huomioidaan lapsen oman kielen turvaaminen, ja kiinnitetään erityistä huomiota varhaiskasvatukseen ja varhaiskasvatuslakiin.

Tammenmaa totesi, että mietintö on suunnattu koko valtioneuvostolle. Olisi hyvä miettiä, miten huolehditaan siitä että valiokunnan huomiot toteutetaan.

Puheenjohtaja totesi, että tähän aiheeseen voidaan palata vielä myöhemmin.

7 Raportointi ihmisoikeussopimusten valvontaelimille vuonna 2023 / Rapportering till övervakningsorganer av mänskörättskonventioner år 2023

Päivi Rotola-Pukkila (UM) kertoi raportoinnista vuonna 2023. Tänä vuonna annetaan vastauksia eri komiteoiden päätelmiin. Tulossa on raportointi Euroopan neuvoston alueellisia kieliä tai vähemmistökieliä koskevasta eurooppalaisesta peruskirjasta eli kieliperuskirjasta sekä kansallisten vähemmistöjen suojelua koskevasta puiteyleissopimuksesta eli vähemmistöpuiteyleissopimuksesta. Menettely on synkronoitu, ja kummastakin raportoidaan viiden vuoden välein. Seuraavien raporttien määräaika on 1.3.2023. Kieliperuskirjan osalta aiempia suosituksia on annettu koskien muun muassa saamen kielen asemaa, sote-palveluita suomen ja ruotsin kielellä sekä romanikielistä koulutusta. Raportissa vastataan ennen kaikkea ministerikomitean suosituksiin ja kerrotaan, mitä on tapahtunut eri hallinnonaloilla. Lisäksi odotettavissa on asiantuntijakomitean maavierailu tämän vuoden aikana. Maavierailussa myös kansalaisyhteiskunnalla on tärkeä rooli. Vähemmistöpuiteyleissopimuksen raportoinnin aikataulu on sama kuin kieliperuskirjan. Raportti kattaa ajan helmikuusta 2019 raportin laatimisen ajankohtaan asti. Aiempia suosituksia on annettu liittyen saamelaisten asemaan, viharikosten estämiseen sekä siihen, että varmistetaan yhteiskunnallinen ymmärrys Suomen kaksikielisyydestä. Lisäksi suosituksia on tehty vuoropuhelusta karjalan kielen edustajien kanssa sekä ruotsinkielisten kielellisten oikeuksien seurannasta sekä sote-palveluista.

Esitys lähetetään verkoston jäsenille kokouksen jälkeen.

8 Muut asiat / Övriga ärenden

Muita asioita ei käsitelty.

9 Seuraava kokous / Följande möte

Puheenjohtaja totesi, että verkoston toimikauden aikana tullaan pitämään vielä yksi kokous maaliskuussa. Kokoukselle varataan kaksi tuntia aikaa. Tarkempi kokousajankohta tullaan ilmoittamaan sähköpostitse.

10 Kokouksen päättäminen / Mötet avslutas

Puheenjohtaja totesi kokouksen päättyneeksi klo. 14:37.

Johanna Suurpää

puheenjohtaja / ordförande

Jasmiina Jokinen

sihteeri/ sekreterare